

**A`jiniyaz atındag`ı No`kis ma`mleketlik pedagogikalıq
institutı**

Baslawısh ta`lim fakul`teti

**«Ana tilin oqıtıw metodikası»
pa`ninen**

Kurs jumısı
3-a kurs

Tema: Baslawish klass oqıwshıların ta`sirli oqıwg`a u`yretiw

Qabıllag`an:
Orınlag`an :

A.Najimova
Bauetdinova A

NO`KIS-2013-2014

Tema: Baslawish klass oqiwhshilarin ta`sirli oqiwg`a u`yretiw

Reje:

Kirisiw

1. Baslawi`sh klass woqi`wshi`lari`n ta`sirli woqi`wg`a u`yretiwdin` maqseti ha`m wazi`ypalari`
2. Baslawi`sh klass woqi`wshi`lari`n ta`sirli woqi`wg`a u`yretiw jollari`
3. Ta`sirli woqi`wg`a u`yretiwdin` metodlari`

Juwmaqlaw

Paydalang`an a`debiyatlar

Kirisiw

Fundament qansha bekkem bolsa, u'y bekkem, shi'damli` ha'm sulıw boladı. Jas a'wlad qansha saw-salamat, bilimli, yerkin pikirlewge u'yrenge bolsa, Watani'mi`zda ha'r ta'repleme rawajlani`p bara beredi. Jaslari'mi`z biz ku'tkendeı ta'rbiya ko'riwleri ushi`n ma'mleketimiz ti`nbay g'amxorli`q yetip kelmekte.

Bunda jas a'wladti`n' ha'r ta'repleme jetisken insan boli`p jetisiwi ushi`n nelerge itibar beriw kerekligi ani`q ko'rsyetip berilgen. Joqari`dag'i` bag'darlamalar tiykari`nda pa'nler boyi`nsha bag'darlamalar, standartlar, sabaqli`qlar islep shi`g'ari`lmaqta. Wolarda tiykarg'i` ma'sele yetip woqi`wshi`lardi` yerkin pikirlewge u'yretiw ma'seseı alg'a qoyi`lmaqta. Bunda berilgen materiallardı woqi`wshi`larg'a jetkerip beriw mug'allimnin' sheberligine, bilimine baylani`sli` boladı.

Biz woqi`ti`wshi`lardi` woqi`w sabag'i`nda ta`sirli woqi`wg'a u'yretiw boyi`nsha sabaqlarg'a qatnasti`q. Sabaqlardag'i` pikirdin' a'melde qollani`li`wi`na baslawi`sh klass mug'allimlerine qanday metodikali`q ja'rdem za'ru`rligin sezdik.

1. Baslawi`sh klass woqi`wshi`lari`n ta`sirli woqi`wg`a u`yretiwdin` maqseti ha`m wazi`ypalari`

Woqi`w-jazi`wg`a u`yretiwdin` birinshi da`wirinen baslap-aq balalardi` tu`sinip woqi`wg`a a`detlendiriw kerek. Tu`sinip woqi`w da`wirinde balani`n` woqi`g`an ha`r bir so`zdi ani`q baylani`sti`ra ali`wi`, woqi`g`ani`na tu`sine biliwi, woqi`g`an so`zlerinin` bir-biri menen baylani`si`n, wo`z-ara qatnasi`n tu`sine biliwi go`zlenedi.

Woqi`wshi` lardi`n` woqi`wg`a ko`nligiwin qa`liplestiriw qi`yi`n ha`m wog`ada qospali`. Sebebi, birinshiden shi`g`armani`n` idealli`q mazmuni`n, ko`rkemlik wo`zgesheligin analiz yetiw kerek bolsa, yekinshiden wolardi` woqi`wg`a ko`nliktiriw kerek. Mug`allimler ko`pshilik jag`daylarda shi`g`armani`n` mazmuni`na ko`birek itibar berip, woqi`wshi` lardi` ta`sirli woqi`wg`a ko`nliktiriw isine az waqi`t aji`ratadi`. Bul jag`daylar baslawi`sh klass woqi`wshi` lari`ni`n` ta`sirli woqi`wdi` to`men men`geriwine ali`p keledi. Ha`zir woqi`wdi`n` aldi`na qoyi`lg`an yeki talapti` da wori`nlaw mektep mug`alliminin` tiykarg`i` wazi`ypasi`. Buni`n` ushi`n ta`jiriybeli mug`allimlardin` woqi`w sabaqlari`nda woqi`li`p ati`rg`an shi`g`arma u`stinde ju`rgizetug`i`n jumi`si`n sho`lkemlestiriwde jan`a qatnas jasawdi` bahalawg`a boladi`. Buri`nlari` mug`allimler woqi`wshi`lardi`n` sanasi`na woqi`ti`li`p ati`rg`an shi`g`armadag`i` tek mag`li`wmatlardi` jetkeriwge umti`li`p kelgen bolsa, al yendi barli`q di`qqat woqi`wshi`lardi` shi`g`armani`n` mazmuni`n, a`debiy qurallari`n, ideyasi`n tu`sinip ha`m sanali` men`gerip ali`wg`a bag`darlap ati`r. Bul wazi`ypalar ko`binese woqi`wdi`n` bari`si`nda mug`allim bergen tapsi`rmalardi`n` belgili bir sistemasi` boyi`nsha sheshilip bari`ladi`.

Ayri`qsha woqi`w sabag`i`nda woqi`wshi`lardi`n` ko`p woqi`wi`na mug`allimleri ko`p itibar beriwi kerek. Sebebi, «Woqi`w sabag`i`nda

wo`tkeriletug`i`n gu`rrin` menen a`n`gimeler tekstti en` da`slep oqi`g`an waqi`tta woqi`wshi`lardi`n` yadi`nda qalg`an na`rselerge baylani`sli` tu`rde emes al tikkeley shi`g`armani`n` mazmuni` boyi`nsha ju`rgiziliwi tiyis.

Ha`r ta`repleme woylani`p, sanali` qabi`l etiw ushi`n bir tekstti qayta-qayta woqi`w sho`lkemlestiriledi, yag`ni`y woqi`wshi`lardi`n` na`tiyjeli woqi`wi`na erisiledi, al oni`n` bari`si`nda balalar oqi`li`p ati`rg`an tekstinin` ma`nisin teren` an`lap qoymastan, al bir waqi`tti`n` wo`zinde woqi`wg`a shi`ni`g`i`w jasaydi`, mug`allimnin` qadag`alawi` asti`nda woqi`w ko`nlikpesinin` ha`r bir komponentin jaqsi`lap men`gerip aladi`».

Baslawi`sh klass mug`allimleri, a`sirese 1-2-klasslarda balalardi`n` woqi`wg`a ko`nligiwinin` kelip shi`g`i`wi` ushi`n izbe-izlik penen jobali` tu`rde is ali`p bari`wi` kerek.

Baslawi`sh klass woqi`wshi`lari` woqi`w sabag`i`nda: woylani`p, duri`s, sanali`, ju`ritip, ko`rkem woqi`y ali`wi`, ku`shi jete alatug`i`n kitaplardi` wo`z betinshe woqi`wlari`n bo`limlerge bo`liwge wolarg`a joba du`ze biliwge u`yrenedi.

Balani` woqi`wg`a ko`nliktiriwde jumi`sti` bir ta`repleme yetip islewge jol qoymaw kerek, sebebi geypara balalar duri`s woqi`ydi`da, biraq ta`sirli woqi`y almaydi`. Sonli`qtan baslawi`sh klass balalari`n ha`r ta`repleme woqi`wg`a ko`nliktiriwdi sheshiw ma`selesine toqtag`ani`mi`zda biz woqi`wdi`n` yeki ta`repinin` de duri`s boli`wi`, tu`sinip woqi`w, ta`sirli woqi`w qusag`an talaplarg`a ten`dey juwap beriwdi yeste tuti`wi`mi`z tiyis.

Mekteptin` tiykarg`i` wazi`ypasi` – woqi`wshi`larg`a bilim tiykarlari`n beriw dep qarasaq, woqi`wdi`n` bilim beriwshilik, ta`rbiyalawshi`li`q wazi`ypasi`n sheshiw ushi`n mi`nanday sha`rtlerdi sheshiw wazi`ypa yetip qoyi`ladi`: birinshiden, kitaptan alg`an bilimi menen qadag`alaw na`tiyjesinen alg`an ta`sirleri arasi`nda bir-biri menen baylani`sti`n` boli`wi`. Buni`n` ushi`n mug`allim materialdi`n` si`pati`na qaray oti`ri`p, birinshi ret

woqi`p, keyin qadag`alaw yamasa da`slep qadag`alaw ju`rgizedi keyin woqi`tadi`. Ayi`ri`m jag`dayda buni` tek woqi`w arqali` da men`gerip bari`wi` mu`mkin, yekinshiden, woqi`w di`n` turmi`s penen baylani`sli` boli`wi`, bul ushi`n woqi`wshi` woqi`w da`wirinde alg`an bilimin turmi`sta qollani`w yamasa turmi`stag`i` shi`nli`q waqi`yani` kitaptag`i` woqi`g`an waqi`yasi` menen sali`sti`ri`p ko`riw` u`shinshiden berilgen materialdi` woqi`w arqali` balani`n` sanasi`ni`n` rawajlani`p bari`wi`n ha`m ol arqali` so`ylewin rawajlandi`ri`p woti`ri`w.

Baslawi`sh klassta balalardi` woqi`wg`a wo`z betinshe isley ali`wg`a og`an degen qi`zi`g`i`wshi`li`g`i`n, su`yispenshiligin tuwdi`ra biliw, miynet su`ygishlik, puxtali`q, ha`r bir iske sanali`q is penen qatnas jasay ali`wg`a u`yryetip bari`wdan ibarat.

2. Baslawi`sh klass woqi`wshi`lari`n ta`sirli woqi`wg`a u`yretiw jollari`

Woqi`w-jazi`wg`a u`yretiw din` birinshi da`wirinen baslap-aq balalardi` tu`sinip woqi`wg`a a`detlendiriw kerek. Tu`sinip woqi`w da`wirinde balani`n` woqi`g`an ha`r bir so`zdi ani`q baylani`sti`ra ali`wi`, woqi`g`ani`na tu`sine biliwi, woqi`g`an so`zlerinin` bir-biri menen baylani`si`n, wo`z-ara qatnasi`n tu`sine biliwi go`zlenedi.

Ayri`qsha woqi`w sabag`i`nda woqi`wshi`lardi`n` ko`p woqi`wi`na mug`allimlari ko`p itibar beriwi kerek. Sebebi, «Woqi`w sabag`i`nda wo`tkeriletug`i`n gu`rrin` menen a`n`gimeler tekstti en` da`slep oqi`g`an waqi`tta woqi`wshi`lardi`n` yadi`nda qalg`an na`rselerge baylani`sli` tu`rde emes al tikkeley shi`g`armani`n` mazmuni` boyi`nsha ju`rgiziliwi tiyis.

Ha`r ta`repleme woylani`p, sanali` qabi`l etiw ushi`n bir tekstti qayta-qayta woqi`w sho`lkemlestiriledi, yag`ni`y woqi`wshi`lardi`n` na`tiyjeli woqi`wi`na erisiledi, al oni`n` bari`si`nda balalar oqi`li`p ati`rg`an tekstinin` ma`nisin teren` an`lap qoymastan, al bir waqi`tti`n` wo`zinde woqi`wg`a shi`ni`g`i`w jasaydi`, mug`allimnin` qadag`alawi` asti`nda woqi`w ko`nlikpesinin` ha`r bir komponentin jaqsi`lap men`gerip aladi`».

Ta`sirli woqi`w sabag`i`ni`n` tiykarg`i` maqseti - shi`g`armani` bo`limlerge yamasa u`zindige bo`lip woqi`p, wog`an tallaw jasaw. Tallawg`a: woqi`g`an tekstin` mazmuni`n ashi`w, so`zlik jumi`si`, geyde shi`g`armani`n` jobasi`n du`ziw jumi`slari` kiredi. Shi`g`armani`n` jobasi`n du`ziw degen so`z - woqi`g`an materialdi` balalar sanali` tu`rde tu`sindi degen so`z. Joba du`ziw shi`g`armani`n` mazmuni`n teren` tu`siniwge ja`rdemlesedi. Balalar mug`allim menen qosi`li`p shi`g`armani`n` jobasi`n du`zgen waqi`tta en` a`hmiyetli ha`m ma`nisli waqi`yalardi` u`yrenedi.

Mi`sali`: 1-klassti`n` woqi`w kitabi`nda «Wo`mirbektin` doslari`» degen gu`rrin` berilgen. Bul gu`rrin`nin` mazmuni` to`mendegishe: Wo`mirbektin` Arti`q ha`m Sag`i`ydulla degen doslari` bar edi. Olar bir klassta woqi`ydi`, sabaqti` da birge tayarlaydi`.

Bir ku`ni wolar birge sabaq tayarлади`.Sonda Arti`q yeki esapti` duri`s sheshti. U`shinshisin shi`g`ara almadi`. Sonda wol Wo`mirbekke: Men esapti` shi`g`ara almadi`m-dedi.Sennen ko`shirip alayi`n-dedi. Buni` esitken Sag`i`ydulla:

– Arti`q,sen ko`shirip alma.

– Duri`si` wo`zin` shi`g`ar,men tu`sindireyin,-dedi.

Bul swo`zlerdi esitken Wo`mirbektin` ag`asi`:

– A`ne haqi`yqi`y doslar usi`nday boli`wi` kerek, – dedi.

Bug`an u`sh dosti`n` kewilleri ju`da` ko`terilip qaldi`.

Endi gu`rrin`ge to`mendegishe joba du`ziwge boladi`. « Wo`mirbektin` yeki dosti` bar. Birewi yesapti`n` yekewin sheshti. Yekinshisi esapti` doslari`nan ko`shirgisi keldi. Wolar esapti` dosti`na ko`shiriwge ruxsat bermedi. Sag`i`ydullani`n` doslari`na aytqan so`zi».h.t.b.

Bul jerde mug`allim woqi`wshi`larg`a joba du`ziw menen birgelikte, dosli`q, awi`zбирshilik, dosli`qti`n` qa`dirine jetiw,tati`wli`q haqqi`nda da wolardi`n` sanasi`na sin`dirip baradi`.

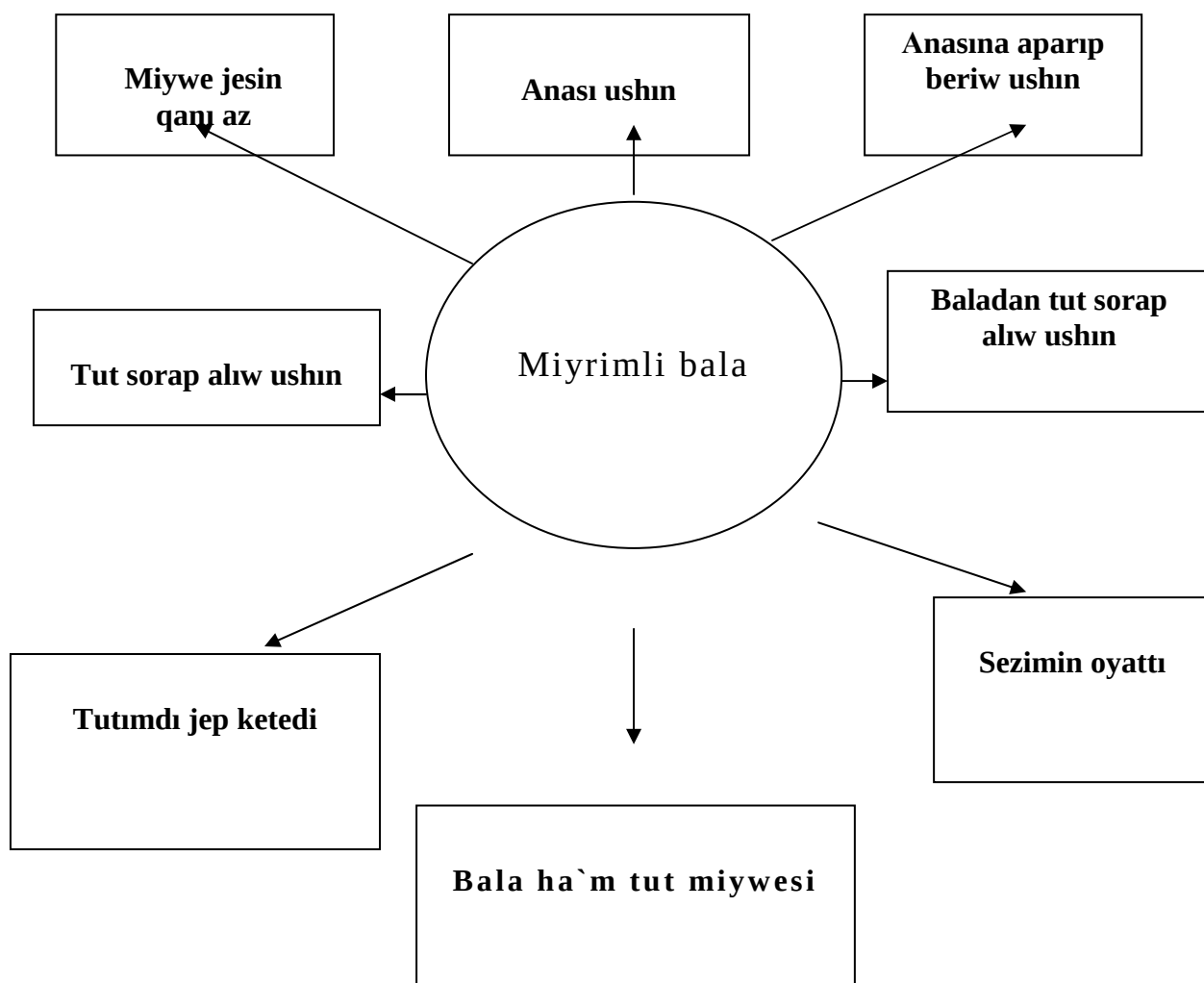
Jobani`n` jen`il tu`rde du`ziliwi a`-klasstan baslanadi`. Aldi` menen balalar mug`allimnin` ko`rsetiwi bwoyi`nsha bo`limlerge at qoyi`p u`yrenedi. Wol bo`limlerdin` tekst boyi`nsha qaysi`si`nan keyin qaysi`si` keletug`i`ni`n (worni`n) belgileydi, sonnan keyin bul bo`limlerdin` tekst ishindegі worni`n tabadi`. Keyinde, mug`allimnin` ja`rdemi menen gu`rrin`di bir neshe bo`limge bo`ledi. 3-klassta jen`il gu`rrin`lerdi woqi`g`anda bul jumi`sti` balalardi`n` wo`zleri wori`nlaydi`.

Baslawi`sh klasslarda a`debiy shi`g`armalardi` woqi`p ha`m wolarg`a analiz jasawda balalardi`n` psixologiyali`q wo`zgesheligi yesapqa ali`nadi`. A`debiy shi`g`armani` jaqsi` wo`zlestiriw qi`yi`n protsess boli`p, shi`g`armada wog`an su`wretlengen waqi`yalardi`n` qanday ko`riniste boli`wi`na baylani`sli`. Woqi`ti`wshi`ni`n` wazi`ypasi` woqi`wshi`lar menen shi`g`armani` analiz yetip, wolardi`n` so`ylewindegі personajlardi`n` a`debiy, intellektual, emotsional si`patlari`n sa`wlelendiriwshi so`zlerdi kiritip bari`wdan ibarat. Bul

shi`g`armadag`i` qaharmanlardi`n` xarakterin jaqsi` sa`wlelendirip beriw boli`p yesaplanadi`.

Shi`g`armadag`i` qaharmanlardi`n` xakteri olardi`n` a`dep-ikramli`q qa`siyetlerin an`law tiykari`nda tu`siniledi. Bunda qaharmanlardi`n` ne qi`li`wi` emes, ne ushi`n usi`nday qi`li`wi` kerekligin biliwi za`ru`r. Usi` tiykari`nda shi`g`arma qaharmanlari`ni`n` a`dep-ikramli`li`q si`patlari` u`stinde ko`birek islew kerek. 4-klassti`n` «Woqi`w sabaqli`g`i`nda» «Miyrimli bala» gu`rrin`in woqi`wda tan`lap woqi`w tiykari`nda tarmaqlaw usi`li`nan paydalani`w mu`mkin.

Mug`allim woqi`wshi`larg`a bergen sorawlari`na juwapti` tarmaqlaw usi`li`nan paydalani`p ashi`p beredi. Ma`selen: «Bala ne ushi`n birewdin` yesiginin` aldi`nda tur?» «Bala menen ne ushi`n so`ylespedi?» Berilgen qatardag`i` juwaplardi` tawi`p woqi`n`. «Wol ne ushi`n tani`maytug`i`n balag`a ja`rdem qoli`n sozdi`?» «Ne ushi`n bala tut soradi`? Biraq woni` wo`zi jemedi? Berilgen qatardag`i` juwaplardi` tawi`p woqi`n`. Shi`pakerler balag`a ne degen yedi? «Balani` ne ushi`n hu`rmet yetedi?» «Balani` kimler uzati`p saldi`?»

Haywanlar tuwralı yerteklerdi woqıwǵa tayarlaganda buriń woqıǵan yerteklerinde qanday anlar tuwralı aytılganıń (tuńki hiyleker, qoyan qorqaq t.b.) sorap, guńrinlesiw kerek. Bunday guńrin tuńri jan'a yertektin ishindegi qaharmanlardı buriń woqıǵanlari menen salıstırıwǵa mu'mkinshilik beredi. Tayarlıq guńrinin uzaqlıǵı, woqılatugın guńrinin awır – jenilligine baylanıslı. Balalar ansat tuşinetugın, ju'da jenil guńrinlerdi hesh qanday tayarlıqsi'z – aq woqı'p beriwge boladı.

Balalar ju'da a'piwayı woqı'sa, so'z benen so'zdi, ga'p penen ga'pti wo'z-ara baylanıstıra almay, sonında teksttin tutas mazmunına tuşinbey qaladı. Woqıw – jazıwǵa u'yretiwdin birinshi dawirinde (balalar ha'riplerdin to'men ayıratugın ha'm wolardı bir-biri menen qosıp woqıw qıyın kezde) a'piwayı yetip woqıti'w kerek. Biraq jeke-jeke balalardıń woqıw tezligin arttıradi. Ju'ritip woqıwǵa u'yrete woti'rip, mug'allim belgili shamadan ti's ketpewi kerek. Yeste saqlaytugın bir na'rse woqıw tezligi menen tuşiniw tezligi qatar rawajlanıwi kerek.

Yeger balanıń tuşiniwinen ko're woqıwi tezlesse, wol balanıń tuşinbey woqıǵanı. Balanıń tuşiniwi artsa, wol wo'zinen-wo'zi tez woqı'y baslaydı.

Sonliqtan woqıti'wdiń da'slepki dawirinde tez woqıwdiń keregi joq, ha'tteki wol woqıwshi'ǵa jaman ta'sir ko'rsetedi. Tez woqıw dawı's intonatsiyasıń keltirip woqıw menen tikkeley baylanıslı. Asi'gi'p woqıǵan bala dawı's intonatsiyasıń keltirip woqı'y almaydı. Wog'an shi'ni'qti'ri'w yen' tiyimli joli – tekstti qayta woqıti'w. Biraq balalar tekstin mazmunıń tuşinip, wonı qizi'gi'p woqıytugıńday bolıwi kerek. Buriń woqıǵan tekstti qayta woqıti'p, sol tekstke baylanıslı basqa bir tapsırma bergeni maqul. Tez woqıwǵa shi'ni'qti'ri'w ushiń qayta woqıwǵa erteklerdin tekstleri ju'da qolaylı. Wo'ytkeni yerteklerde bir – birine uqsas qaytalanı'p turatugın waqıyalar ko'p ushi'rasadı.

Sonıń menen woqıwshi duri's tuşinip ha'm ta'sirli tez woqıwǵa ko'nlikken sayıń woqıti'wdiń ma'nisi artı'p baradı.

2.2. Ta'sirli woqi'wg'a u'yretiw din metodlari

Mug'allimnin ta'sirli woqi'wi woqi'wshi'larg'a qosi'q penen jumi's islewge jol ashadi, shi'g'arma mazmuni'n, astarli si'ri'n tu'siniwge ja'rdemlesedi. Woqi'wshi jag'i'nan qarag'anda, ta'sirli woqi'w ko'rkem shi'g'armani, qosi'qti tallawdi'n, qosi'q boyi'nsha islengen jumi'slardi ji'ynaqlap juwmaqlawdi'n, tallaw na'tiyjesinde ani'qlang'an, bilim ko'nlikpelerin is ju'zinde a'melge asi'ri'wdi'n ko'rsetkishi boli'p tabi'ladi.

Qosi'qta ji'rlang'an usi bir woy tu'yinlerin tallaw arqali tu'singen, bilgen woqi'wshi'g'a sol ideyani, shayi'rdi'n kewil-xoshi'n tu'siniw qi'yi'n bolmaydi. Qosi'qti woqi'g'anda poeziya yetip turg'an i'rg'aq, buwi'n, tarmaq, qatar, qosi'q, uyqasi ta'rizli qosi'q elementleri menen woqi'wshi'lardi'n alg'an bilimlari menen ushlasti'rg'an jaqsi. Sebebi, qosi'q elementleri shi'g'armani'n si'rtqi pishini g'ana yemes, soni'n menen birge wolar poeziyani'n ishki si'ri, jazi'wshi'ni'n ju'rek du'pili. Qosi'q – yerkin so'ylenetug'i'n jay so'zler dizbegi yemes, i'rg'ag'i menen uyqasi belgili ta'rtipke bag'i'ng'an nag'i'sli so'zler dizbegi.

Woqi'wshi uli'wma bilim ju'yesin, wog'an jetkizetug'i'n is-ha'reketler usi'llari menen qatar woqi'w miynetin sanali wori'nlawg'a, bilim ali'wg'a jeteleytug'i'n uqi'pli'li'qlari menen shi'ni'g'i'wlardi men'geredi. Bulardi wol gez kelgen jan'a jag'dayg'a beyimlese alsa, woni'n aldi'nan do'retiwshilik izleniw joli'ashi'ladi. A'melge asi'ri'lg'an tu'rli is-ha'reketler arqali jas sha'kirt wo'zin qorshag'an wortali'q penen, adamlar menen qari'm-qatnas jasawg'a u'yrenedi.

Qanday da bir xi'zmet usi'li'n sanali men'geriwdi uqi'pli'li'q deydi. Bul ani'qlama mi'nag'an tiykarlang'an. Woqi'w xi'zmeti belgili bir ha'reketin ji'ynag'i arqali iske asi'ri'ladi, ha'reketin iske asi'w formasi'n men'geriw – uqi'pli'li'q boli'p tabi'ladi.

Ko'nlikpe bir neshe ret qaytalang'an shi'ni'g'i'wlar tiykari'nda qa'liplesedi. Qanday bolsi'n uqi'pli'li'qti, shi'damli'li'qti woqi'wshi is-ha'reket u'stinde,

basqa adamlar menen qari`m-qatnas jasaw bari`si`nda men`geredi. Uqi`pli`li`q – yeliklewden baslani`p, wo`z betinshe atqaratug`i`n is-ha`reketke ushlasadi`.

Uqi`pli`li`q penen shi`ni`g`i`w to`mengi klass woqi`wshi`lari`n woqi`ti`w jumi`si`nda, wolardi`n` jetilisiwi joli`nda a`hmiyetli bilimlilik xi`zmet atqaradi` ha`m woqi`ti`w protsesinde tayani`sh, tiykar boladi`.

K.D. Ushinskiy «Uqi`pli`li`qti`n` qanday tu`rinde de – ju`riw, so`ylew, woqi`w, jazi`w, su`wret sali`w, yesaplaw ha`m t.b. shi`ni`g`i`wlar basli` rol atqaradi`. Yeger adamni`n` shi`ni`qti`ri`w qa`bileti bolmasa, wonda adamni`n` jetilisip rawajlani`wi` qi`yi`n bolar yedi. Adam shi`ni`qsa aqi`li` menen yerkin jan`a jumi`s, jan`a jen`iske jumsaydi`. Mine, sonli`qtan ta`rbiyalani`wshi`larg`a za`ru`rli shi`ni`g`i`wlar haqqi`nda tu`sinik bermey, aqi`l-woyi`n rawajlandi`ri`w jag`i` g`ana yeskertilse, wonda wol jetilisiwdin` ku`shli tayani`shi`nan ayri`lar yedi» – dep jazadi`.

Uli`wma ta`sirli woqi`w uqi`pli`li`qlari` menen shi`ni`g`i`wlari`ni`n` qa`liplesiw bari`si`ni`n` tiykarg`i` da`wirleri mi`nalar:

1. Woqi`wshi`lardi` qa`liplestiriletug`i`n uqi`pli`li`qlari` menen shi`ni`g`i`wlardi`n` mazmuni` ha`m a`hmiyeti menen tani`sti`ri`w. Wolarda bulardi` men`geriw i`qlasi`n tuwdi`ri`w.

2. Tiykarg`i` uli`wma woqi`w uqi`pli`li`qlari` menen shi`ni`g`i`wlari` haqqi`ndag`i` rejege ni`zamli`li`qlardi` tu`sindiriw.

3. Uli`wma ta`sirli woqi`w uqi`pli`li`qlari`ni`n` wori`nlani`w ta`rtibi u`lgisin ko`rsetiw, woni` shi`ni`g`i`wg`a aylandi`ri`w.

4. Ta`sirli woqi`w uqi`pli`li`qlari` menen shi`ni`g`i`wlari`n men`geriw ushi`n jen`il shi`ni`g`i`wlar wori`nlati`w.

5. Men`gerilgen uqi`pli`li`qlardi` a`melde qollani`w maqsetinde jeke ha`m toparli` shi`ni`g`i`wlardi` belgili bir ju`ye menen wori`nlati`w.

6. Shi`ni`g`i`w menen uqi`pli`li`qti` qa`liplestiriwge baqlaw jasaw ha`m ko`ringen kemshilikterdi saplasti`ri`w.

Woqi`wshi`lardi` ta`sirli woqi`w miynetinin` tiyimliligine jeteleytug`i`n uqi`pli`li`qlardi` qa`liplestiriw da`wirlerine toqtalayi`q. 1-da`wir woqi`wshi`lardi`

qa`liplestiriletug`i`n uqi`pli`li`q penen shi`ni`g`i`wdi`n` ma`nisi ha`m mazmuni` menen tani`sti`ri`w. Woqi`wdag`i` ha`r bir wazi`ypa balalardi` qi`zi`qti`ri`wi` tiyis. Uqi`pli`li`q mazmuni`n tu`sindiriwge woqi`wshi`lardi`n` wo`zin qatnasti`ri`wg`a boladi`. Mi`sali` II-III klass woqi`wshi`lari`nan «Gu`rrin` rejesi degen ne?» yekenin sorag`anda mug`allim birinshi klassta gu`rrin`ge reje du`ziwge bag`darlang`an jumi`slari`nan yeste qalg`anlari`n yesletiwge ti`ri`sadi`. Woqi`wshi`lar gu`rrin`di bo`limlerge bo`lip, at qoyg`anlari`n, sodan keyin mug`allimnin` qoyg`an sorawi`na qaray reje du`zgenlerin, syujette su`wretler boyi`nsha gu`rrin` qurag`anlari`n yeske tu`siredi.

2-da`wir baylani`sli` is-ha`reketti bo`limlerge bo`liw. Bul da`wirde atqari`lg`an uqi`pli`li`qti`n` ji`ynag`i` dep qaraw kerek. Uli`wma ta`sirli woqi`w uqi`pli`li`qlari` menen shi`ni`g`i`wlari`n qa`liplestiriwdin` u`shinshi da`wirinde, reje boyi`nsha yeske tu`siriw, ni`zamli`li`qti` tu`sindiriw jatadi`. Yeger uqi`pli`li`q penen shi`ni`qti`ri`wdi`n` u`lgisi ko`rsetilse, wonda woqi`wshi` woni`n` ma`nisin teren` tu`sinetug`i`n boladi`. Demek, woqi`wshi`larda uqi`pli`li`q penen shi`ni`qti`ri`wdi` qa`liplestiretug`i`n is-ha`rekettin` wori`nlani`w ta`rtibin u`yretetug`i`n da`wir to`rtinshi da`wir. Uqi`pli`li`qlar menen shi`ni`qti`ri`wlardi` qa`liplestiriwdin` kelesi besinshi da`wirinde woqi`wshi`lar birinshi u`lgi menen jumi`s isleydi, keyin do`retiwshilik degende wo`z betinshe jumi`s islewge shi`ni`g`adi`.

Uli`wma ta`sirli woqi`w uqi`pli`li`qlari` menen shi`ni`g`i`wlari`n qa`liplestiriw protsesinin` alti`nshi` da`wiri wo`z betinshe shi`ni`g`i`w kompleksin quraydi`. Bul da`wirde woqi`wshi`ni`n` uqi`pli`li`qlar menen shi`ni`g`i`wlardi` qalay men`gergenligi ha`m wolardi` qalay qollanatug`i`ni` seziledi. Usi` da`wirdin` bir wo`zgesheligi sol shi`ni`g`i`w jumi`slari` men`gerilgen uqi`pli`li`qlardi` bekkemlewge, woda ari` qaray jetilistiriwge bag`darlanadi`. Mug`allim de woqi`wshi`larda, a`sirese, tez woqi`w shi`ni`g`i`wlari`n qa`liplestiriwge ko`birek kewil bo`ledi. A`ste woqi`w arqali` mazmuni`n toli`q tu`siniw da`rejesine jetiw qi`yi`n. A`ste woqi`wdi`n` na`tiyjesinde balada buwi`nlap ju`rgizip woqi`w, yadtan qaytalaw si`yaqli` ko`p waqi`t alatug`i`n jumi`s tu`ri qa`liplesedi. Al, geybir

woqi`wshi`lar kitapti` ishten woqi`wdi` bilmeydi. Sonli`qtan mug`allimnin` wazi`ypasi` – woqi`wshi`ni` qaysi` tekstti tez, qaysi`si`n sozi`p woqi`w kerekligin biliwge u`yretiwi kerek.

Jan`a sabaq u`stinde mug`allim gu`rrin`di ishten woqi`w, sali`sti`ri`p bo`limlerge at qoyi`p woqi`w si`yaqli` woqi`w usi`llari`n paydalani`wg`a boladi`. Ha`r qaysi`si`na tezlik normasi`na baylani`sli` woqi`w wazi`ypasi` ju`klenedi. Gu`rrin`di woqi`w bari`si`nda wolardi`n` ko`riw, yeste saqlaw qa`biletlerin jetilistiriw, rawajlandi`ri`w si`yaqli` maqset yetip qoyi`ladi`. Usi`nday jumi`sardi` wori`nlaw u`stinde u`nlerdi duri`s, woqi`w tezligin asi`ri`w, noqat belgilerin saqlaw, dawis`lap woqi`w, qaharmanlar menen avtordi`n` sezimlerin, kewilku`ylerin dawis` i`rg`ag`i` arqali` bildiriw, woqi`lg`an u`zindinin` mazmunin` bayanlap biliwge u`yretiwi, ta`sirli woqi`w si`yaqli` uqi`pli`li`qlardi` qa`liplestiriw a`melge asi`ri`ladi`.

I-IV klasslardag`i` ana tili sabaqlari`nda woqi`wshi` woqi`w texnikasi`n toli`q men`gerip, woqi`w tezligin artti`rg`anda g`ana, gu`rrin`di ya qosi`qti` tu`sinip, qa`tesiz ta`sirli woqi`wg`a mu`mkinshilik boladi`. Woqi`wshi` woqi`w texnikasi`n bilip alg`ani`na qarag`anda woqi`g`ani`n tu`singenine, bilgenine quwanadi`. Tez ha`m ta`sirli woqi`w uqi`pli`li`g`i` woni` tez jazı`wg`a, uli`wma ruwxı`y jaqtan rawajlani`p wo`siwine jeteleydi.

Ko`rkem shi`g`armani` ta`sirli woqi`w yen` joqarg`i` talaplardi`n` biri. Balalardi` yesitkenlerine yeliktiriw, jaqsi` qabi`llawi` ushi`n mug`allim ta`sirli woqi`wg`a sheber boli`wi` kerek. Sonli`qtan mug`allim gu`rrin`di yamasa qosi`qti` ta`sirli woqi`wg`a wo`zgeshe a`hmiyet berip, wo`z woqi`wshi`lari`n ta`sirli woqi`wg`a u`yretiwi za`ru`r. Ta`sirli so`ylew ha`m woqi`w bul a`yyemnen qaraqalpaq xalqi`ni`n` da`stu`rinde bar na`rse. Ja`ne qaraqalpaq xalqi` a`wel bastan balani` ti`ni`q so`ylewge, ta`sirli ayti`wg`a u`yretken. So`zdin` ayti`li`wi` tu`rlishe boladi`. So`ylegende dawis`ti`n` ayti`li`wi`: qatti`, a`ste-aqi`ri`n shi`g`i`wi`, dawis` i`rg`ag`i`ni`n` tu`siwi, so`ylew ta`rizin quwani`sh, wo`kinish, unati`w, unatpaw si`yaqli` bildiriwde qosi`msha isleytug`i`n dawis` qulaqqa yesitiletug`i`n so`zdin`

ma`nisine qaray usi`llari` boli`wi` kerek. Ta`sirli woqi`wg`a ko`nliktiriw maqsetinde woqi`wshi`larg`a tu`rli tapsi`rmalar beriwge boladi`.

A`debiy shi`g`arma – a`debiy so`z wo`neri. So`z benen a`debiy obrazlar ju`yesi jasaladi`, syujet qurasti`ri`ladi`, qaharmanlardi`n` si`r-si`pati` ashi`ladi`, jag`dayi` su`wretlenedi, jazi`wshi`ni`n` shi`g`armag`a beretug`i`n` ani`qlaması` ani`qlanadi`. Wonday shi`g`armalardi` woqi`p ati`ri`p, woqi`wshi`lardi`n` wo`mirge ko`z-qarasi` menen tu`sinigi qa`liplesedi, estetikali`q talg`ami` artadi`, jamannan qashadi`, jaqsi`dan bilim aladi`. So`ytip ko`rkem shi`g`arma woqi`wshi`lar ushi`n bilim, wo`ner ko`zi boli`w menen bir qatarda ta`rbiya qurali` wazi`ypasi`n da atqaradi`. Ko`rkem shi`g`armag`a ta`n usi` bir qa`siyetlerdin` ko`zi wo`zliginen ashi`lmaydi`. Woni` ashi`wdi`n` a`hmiyetli bir usi`li` – duri`s woqi`p biliw. Buni`n` wo`zi an`sat yemes. Wol da mug`allim ta`repinan ko`p izleniwdi, woqi`wshi`lar menen shi`ni`g`i`w jumi`slari`n barli`q waqi`tta sheberlik penen ju`rgizip woti`ri`wdi` talap yetedi.

Baslawi`sh klassti`n` ana tili sabag`i`nda woqi`wshi`lar woqi`wdi`n` tiykarg`i` basqi`shi` – ta`sirli woqi`wg`a u`yretiledi. Bunda woqi`wshi`lar ana tilinin` so`ylew tili menen a`debiy tildin` normasi`n saqlap woqi`wg`a, ko`rkem tekstin` ya qosi`qti`n` temasi` menen ideyasi`n, ko`rkemligi menen janrlı`q ta`biyati`n tu`rlishe dawı`s penen ashi`p biliwge shi`ni`g`adi`, ana tilinin` bayli`g`i`n men`geredi, ko`rkem shi`g`armani`n` a`sirese qosi`qti`n` sulı`wli`qqa, ku`shli sezimge bo`lenetug`i`n ku`sh-quwati`n an`g`aradi`. So`ytip bul waqi`tta ko`rkem shi`g`armani` woqi`w teren` mazmung`a, ta`rbiyali`q a`hmiyetke iye boladi`.

Ta`sirli woqi`w degenimiz – ko`rkem shi`g`armani` a`debiy tildin` orfoepiyali`q da`rejesin, shi`g`armani`n` temasi`n, ideyali`q mazmuni`n tu`sinip, belgili bir tezlik penen dawı`s i`rg`ag`i`n, saqlap woqi`w boli`p tabi`ladi`. Bul sha`rtlerdi woqi`wshi`lar ko`rkem shi`g`arma tilin tu`sinip, woqi`w texnikasi`n men`gergen jag`dayda g`ana wori`nlay aladi`. Tu`sinip woqi`wg`a u`yretiw wazi`ypasi` woqi`w sabaqlari`nda, tekst penen jumi`s islew protsesinde a`melge asi`ri`ladi`. Sonli`qtan ta`sirli woqi`w – woqi`w sabag`i`ni`n` aji`ralmas qurali`

boli`p yesaplanadi`. Woqi`wshi`ni`n` sabaqqa i`ntasi` menen qi`zi`g`i`wshi`li`g`i`n artti`ri`w ushi`n mug`allim qosi`qti` tallaw jumi`si`, ko`binese ko`rkem shi`g`armani` sa`nine keltirip, ta`sirli dawi`s i`rg`ag`i` menen woqi`wdan baslaydi`. Woqi`wshi` itibari`n jan`a temag`a awdaradi`, woni`n` shi`g`armani`, qosi`qti`, gu`rrin`di wo`zlestiriw qushtarli`g`i`n woyatadi`.

Sol sebepli a`meliy jumi`s waqti`nda bularg`a ko`birek itibar berilip bari`li`wi` kerek. Baslawi`sh klass woqi`wshi`lari`n ta`sirli woqi`wg`a u`yretiw mu`mkinshiligin beretug`i`n bir neshe u`lgili sabaqlardan bir saatli`q is rejesin ko`rsetip wo`tpekshimiz.

1-klass. Woqiw sabagi`.

Sabaqti`n` temasi`: Dani`shpan

Sabaqti`n` maqseti: Woqi`wshi`lardi` wo`tilip ati`rg`an temani` duri`s ha`m tu`sinip woqi`wga u`yretiw.

- Woqi`wshi`lardi`n` toparlarda islew ko`nlikpesin rawajlandi`ri`p bari`w,
- woqi`wshi`lardi` ha`r ta`repleme rawajlangan perzentler yetip ta`rbiyalap bari`w maqsetinde shi`ni`g`i`wlar wo`tkerip bari`w,
- woqi`wshi`lardi` ka`sipke bag`darlaw.

Sabaqqa kerekli qurallar: tarqatpali` materiallar, markerler, sabaqli`q qag`azlar.

Sabaq tipi: Da`stu`riy yemes.

Sabaq bari`si`: sho`lkemlestiriw bo`limi. Tayarli`q da`wiri

Woqi`wshi`lardi` toparlarg`a bo`liw.

(Woqi`wshi`lardi`n` qollari`na “Gu`ller” maketi menen qi`yi`lg`an tarqatpali` materiallar beriledi. Tarqatpa materiallar bunda Qurbanbay, kishkene, usta, dep, ataydi`, bizin`, atan`a, ne, qi`lsan`, aldi`n`a, sol, keledi, jansi`zdan, janli`, shi`g`adi`, shi`g`a, sala, shi`bi`n, buri`ng`i`, wo`tken, zamanda, bir, g`arri`, menen, apam, ko`ylegime, jan`a, jag`a, saldi, jag`ani` so`zleri jazi`lg`an boladi`). Usi` berilgen so`zlerden naqi`l, jumbaq, jan`i`ltpash, qosi`q, yertek yaki jan`i`ltpash du`zip woqi`wshi`lar toparlarg`a bo`linedi. Woqi`wshi`lar wori`nlari`na bari`p woti`radi`.

– Woqi`wshi`larg`a wo`tilgen taza temani woqi`p berdim.

Buring`i wo`tken zamanda bir g`arri bolg`an yeken. Woni`n` jas balasi` boli`pti`. Bir ku`ni g`arri` balalari`n aldi`na shaqi`ri`p ali`pti`. Yen` u`lkeninin` qoli`na shi`bi`q berip: “Si`ndi`ri`p u`ken`e ber,” – deпти.

U`lken balasi` shi`bi`qti` bir-yeki boli`p u`kesine beripti. Wol da shi`bi`qlardi` si`ndi`ri`p yen` kishkenesine beripti. Kishkenesi de si`ndi`ri`pti`.

Sonnan keyin g`arri` birneshe shi`bi`qti` qosi`p baylap u`lken balasi`na birinshi berip ha`m wog`an qaray bilay deпти: “Qa`ne yendi si`ndi`ri`p ko`r”.

Balasi` ko`p uri`ni`pti`, biraq shi`bi`qlardi` si`ndi`ra almapti`. Wortanshi` ha`m kishkene balalari` da shi`bi`qlardi` si`ndi`ra almapti`.

“Balalari`m, usi` shi`bi`qlarg`a uqsaysi`zlar. Soni`n` ushi`n tati`w jasan`lar, yeger awi`z birshilikli bolsan`i`zlar, sizlerdi hesh qanday ku`sh jen`e almaydi`!”, - deпти g`arri`.

Tema: “Dani`shpan”

Avtori` : X.Saparov

Woqi`wshi`lardi`n` ha`r bir topari`na tapsi`rmalar bo`lip beremen.

Woqi`wshi`lardi` sabaq bari`si`nda kishi toparlarg`a bo`liwge arnalg`an shi`ni`g`i`wlar isletemen.

Didaktikali`q tarqatpa materiallar. (japi`raq maketi)

Yekinshi ta`repine ha`r tu`rli tapsi`rmalar jazi`lg`an. Tarqatpali` material menen islesemen.

Toparlarg`a bo`lip, sabaqli`q penen taza tema u`stinde jumi`s ali`p baraman.

Kishi toparlarg`a woqi`wshi`lar wo`z betinshe wori`nlawi` ushi`n tapsi`rmalar beremen.

1. Minutqa woqi`w.
2. Soraw-juwap.
3. Rolge woynaw.
4. Su`wret Sali`w.
5. Test sorawi`n du`ziw.
6. Do`retiwshilik worayi` topari` dawami`n jazi`w.

Woqi`wshi`lardi`n` wori`nlag`an tapsi`rmalari`n ko`rip shi`g`i`p, talqi`lap, bahalayman.

Sabaqqa juwmaq jasaw. U`yge tapsi`rma berip, woqi`wshi`lardi`n` alg`an ta`sirleri haqqi`nda pikirlerin biliw.

Juwmaqlaw.

Pa`n ati`: Woqiw kitabi`.

Klass: 2-klass

Tema: Kim bolsam yeken .?

Sabaq maqseti`: Woqi`wshi`larg`a sabaqli`qta berilgen <<Kim bolsam yeken?>> temani` duri`s ha`m tu`sinip woqi`wg`a baylani`sli` bilim beriw .

<<Kim bolsam yeken?>> temasi`ni`n` mazmuni`n wo`z so`zleri menen ayti`p beriwge bilim ha`m ko`nlikpe beriw.

Woqi`wshi`larg`a ka`siplik tu`sinikler beriw.

Sabaqqa kerekli qurallar: woqi`wli`q, markerler, qag`az.

Sabaq bari`si`: Sho`lkemlestiriw.

Sorawlarg`a-juwap.

Woqi`wshi`lardi`n` qollari`na tarqatpa material berilip shi`g`ari`ladi`. Wog`an woqi`wshi`larg`a <<Sen qanday ka`siplerdi bilesen?>> sorawi`na juwap jazi`p beriw tapsi`ri`ladi` .

Tapsi`rmani` wori`nlaw ushi`n: 3 minut waqi`t beriledi.

Woqi`wshi`lar da`pterlerine de jazadi`.

Qag`azlar jazi`lg`an ka`sip atlari` birme-bir woqi`li`p taqtag`a qis`ti`ri`ladi` .Demek , biz bul ka`siplerdi bilip aldiq .(2 minut)

Taza tema: Kim bolsam yeken? (10 minut).

Mug`allim kitaptan temani` woqi`p beredi.

Tema boyi`nsha soraw-juwaplar. Mazmuni` boyinsha tu`sinik beriw.

– Temada kimler bar yeken?

– Qaysi` balani`n` ha`reketi sizlerge unadi`?

So`zlik jumi`s:

So'zlerdin' manilerin tu'sindiriw. (5-minut).

Kitap penen jumislar:10 minut.

Oqiwshilar 2-3 gapten oqiydi`.

Klastan ti`s: Menin' a'g'am.(qosig'i`)

Menin' ag'am qurlisshi`,
Gerbishlerdi` wo'redi,
Wo'z kasibin hu'rmetleydi,
Janday jaqsi ko'redi.
Bir etaj ba , yeki etaj ba ,
Bolsa da ol qanday jay .
Wo'ner ag'am gerbishlerdi,
Dizip misal marjanday.

U'yge tapsirma: Temani woqip keliw.

3-klass Woqi`w sabag`i`

Sabaqti`n` temasi`: Ba`ha`r

Sabaqti`n` maqseti: Ba`ha`r

Sabaqti`n` maqseti: Woqi`wshi`lardi`n` awi`zyeki ha`m jazba so`ylewin o`siriw. Erkin teks du`ziwge u`yretiwi.

Sabaqti`n` tu`ri: Gu`rrin`

Sabaqti`n` qurallani`wi`: Kitaplar, su`wretler, tarqatpa materiyallar, test sorawları,

Sabaq rejesi

Sabaq basqi`shlari`:

Sho`lkemlestiriwshi basqi`sh.

U`yge tapsi`rmani` soraw

Taza tema: “Ba`ha`r”

Tapsi`rmalardi` ori`nlaw

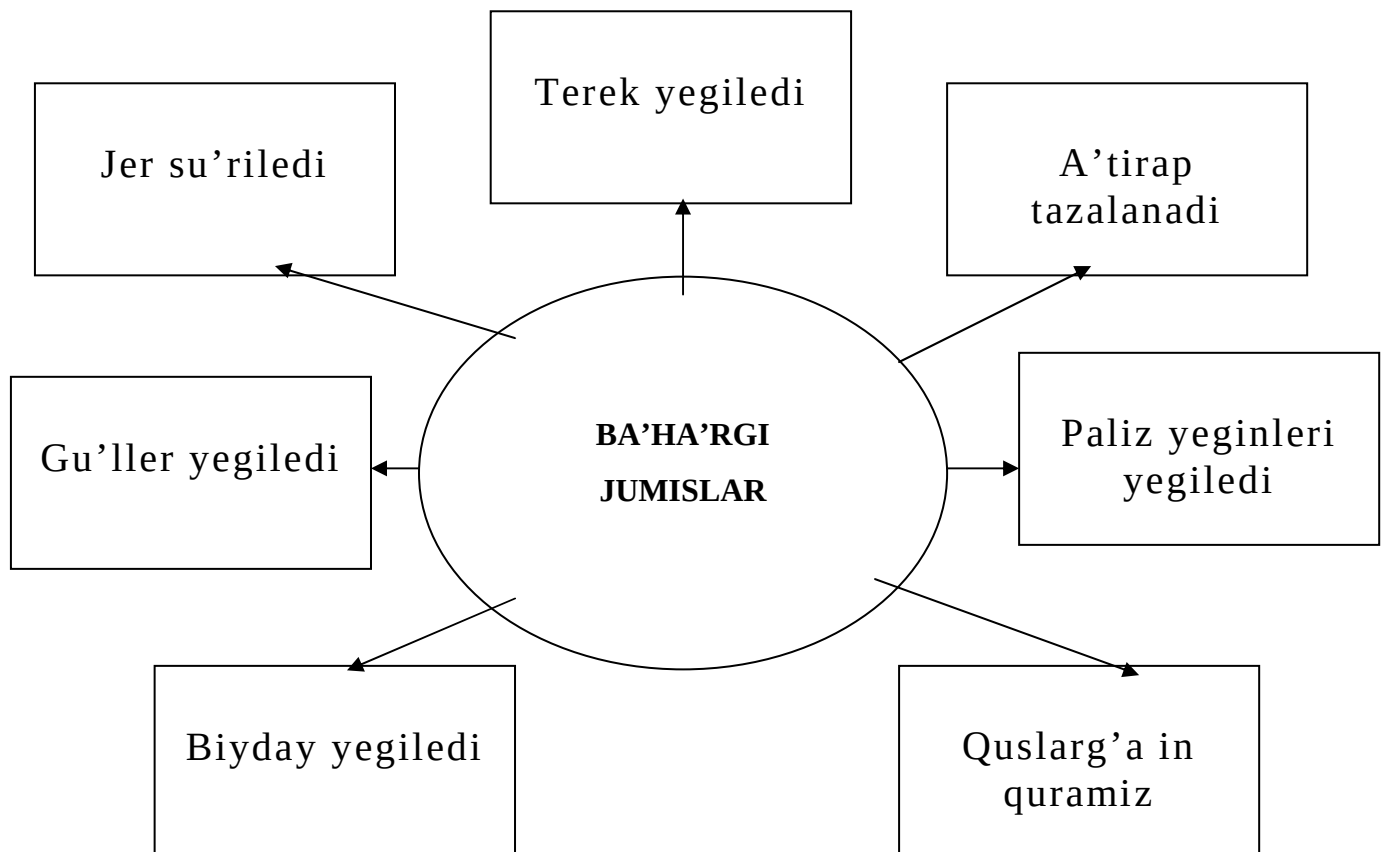
Woqi`wshi`lar bilimin bahalaw, u`yge tapsi`rma

Sabaqti`n` bari`si`:

Sho`lkemlestiriwshi basqi`sh. Sabaqti` sho`lkemlestiriw.

Woqi`wshi`lardi` sabaq temasi` menen tani`sti`ri`w ha`m olardi` sabaqqa aktiv qatnasti`ri`w

Taza temani` u`yreniw. “Klaster” usi`li`nda ba`ha`r,ba`ha`rdin` keliwi, ba`ha`rgi jumi`slar haqqi`nda gu`rrin` o`tkiziledi.

Woqi`wshi`lardi`n` bilimin si`nap ali`ng`annan son`, woqi`ti`wshi` shi`ni`g`i`wlarg`a juwmaq jasap, taza temani` bekkemleydi.

Taza temani` bekkemlew. Tapsi`rmalardi` ori`nlaw.

1-tapsi`rma

Gu`rrin`

- Ba`ha`rde , mektep dalasi`na ne isleysiz?
- Mektep dalasi`n tazalaymi`z
- Ja`ne qanday jumi`slardi` isleysiz?
- Gu`ller egemiz
- Kimler terek egedi?

- Barli`q woqi`wshi`lar klass basshi`lari` menen birgelikte egedi.

2-tapsi`rma

Su`wretke qarap gu`rrin` du`ziw

Ba`ha`r kedi. Dalada ba`ha`rgi jumi`slar baslandi`. Diyxanlar jer su`redi. Bag`larg`a miyweli ag`ashlar egiledi. Bag`ban na`lshelerdi ku`tip qaraydi`. Tereklerdi suwg`aradi`.

Woqi`wshi`lar bilimin bahalaw,u`yge tapsi`rma beriw.

U`yge tapsi`rma: U`y a`tirapi`nda yamasa mektep a`tirapi`nda ba`ha`rde islenetug`i`n jumi`slar haqqi`nda kishi qo`lemde tekst jazıw.

Tildin` quri`li`s materialı` so`z bolsa, so`zler belgili bir ti`yanaqli` woydi` bildiriw ushi`n bir-biri menen jalg`asi`p ga`p quraydi`. Ga`p bir yamasa bir neshe ma`nisli swo`z topari`nan yamasa swo`z dizbeginen turadi`. Jazi`wda olar irkilis belgileri menen, jalg`awları` menen aji`rati`lsa, woqi`wda duri`s i`rg`ag`i`, pauza dawı`s irkilisi geybir i`rg`aq arqalı` daralanadi`. Pauza ga`ptegi dawı`s irkilisin bildiredi, wol jeke ha`riplerdi jalg`asti`radi`, so`z quraydi` ha`m wol so`zlerden basqalardan daralaydi`. Dawı`s irkilisi tiykari`nan ga`ptin` irkilis belgilerine sa`ykes keledi.

JUWMAQ

Baslawi`sh mektep woqi`wshi`lari`na ti`yanaqli` ha`m sanali` bilim beriw – bul u`lken juwapkershilikti talap etetug`i`n wazi`ypa. **Wo`ytkeni**, bunda ti`yanaqli` bilim ala almag`an woqi`wshi`lar joqarg`i` klasslarda jaqsi` oqi`y almaytug`i`ni` belgili. Sonli`qtan klasslarda woqi`wshi`larg`a duri`s ta`sirli woqi`wg`a ko`nliktiriw bul juwapkershilikli jumi`s. Woqi`wshi`lar baslawi`sh klasslardan-aq qosi`qti` ta`sirli woqi`wg`a ko`nlikken woqi`wshi` ana tilinin` so`ylew wo`nerin, tildin` ta`biiy ni`zamli`li`qlari`n u`lken sheberlik penen wori`nlaydi`. Biz bul jumi`si`mi`zda baslawi`sh klasslarda woqi`w sabag`i`nda qosi`qti` ta`sirli woqi`wg`a qalay u`yretiwi` kerekligin jan-jaqlama so`z etiwge umti`ldi`q. Qosi`qti` woqi`wg`a u`yretiwdin` maqseti menen wazi`ypalari`n ko`rsyetip ha`m baslawi`sh klasslarda ta`sirli woqi`w ko`nlikpelerin u`yretiwi` ushi`n ali`p bari`latug`i`n jumi`s tu`rlerin, forma ha`m metodlari`n ani`qladi`q. Forma ha`m metodlardi` qollani`wg`a mi`sallar keltirdik. Sonday-aq qosi`qti` ta`sirli woqi`w arqali` jas buwi`nni`n` sana-sezimin wo`sirip, aqi`l-esin rawajlandi`ri`p, balalardi`n` joqari` adamgershilik sezimlerine ta`rbiyalaytug`i`n ta`rbiya qurali` ekenligin ko`rsettik. Balalarg`a qosi`qti` ta`sirli woqi`wg`a u`yretiwi` ushi`n qosi`q mazmuni`n teren` tu`sinip, shi`g`armani` tallap, sonday-aq a`debiy wo`zgesheliklerine na`zer awdari`w kerekligi haqqi`nda swo`z yettik. Sonday-aq qosi`qti` ta`sirli woqi`w ko`nlikpelerin qa`liplestiriwde woqi`wshi`larg`a ta`sirli woqi`w ko`nlikpelerin qa`liplestiriw jollari`na toqtaldi`q.

Bul jumi`slar toli`g`i` menen a`melge asi`ri`lg`an jag`dayda g`ana ta`limnin` na`tiyjeliligine yerisiw mu`mkin.

Paydalani`lg`an a`debiyatlar:

1. I.A.Karimov. «Barkamol avlod orzusi». T-1998 y.
2. I.A.Karimov. «Wzbyekiston XXI` asr busag`asida havfsizlikka taxdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari». T-1997 y.
3. A.Yesemuratov, J.Qayi`rbaev. A`lippe kitabi`na metodikali`q ko`rsetpe. No`kis-1991-j.
4. B.Qutli`muratov, N.Ta`jenov «Woqi`w kitabi`» 1-klass ushi`n sabaqli`q. No`kis «Bilim» 2012-j
5. B.Qutli`muratov, N.Ta`jenov, B.Qa`limbetov «Woqi`w kitabi`» 2-klass ushi`n sabaqli`q. Tashkent «Wzbyekiston» 2012-j
6. B.Qa`limbetov, J.Uspanova, X.Abdijabbarova. «Woqi`w kitabi`» 3-klass ushi`n sabaqli`q. Tashkent «Wzbyekiston» 2012-j
7. «Boshlang`ich talim» jurnali` 8- avgust 2011-y
8. Ye Da`wenov, J.Uspanova, X.Abdijapparova. «Ana tili» 3-klass ushi`n sabaqli`q. Tashkent «Wzbyekiston» 2012-j
9. Ye Da`wenov, J.Uspanova «Ana tili» 4-klass ushi`n sabaqli`q. Tashkent «Wzbyekiston» 2011-j
10. Y.Berdimuratov, J.Pirniyazov, Q.Allanazarov, J.Uspanova. «Woqi`w kitabi`» 4-klass ushi`n sabaqli`q. Tashkent «Wzbyekiston» 2011-j
11. K.Qosimova, S.Matchonov, X.G`ulomova, Sh.Yo`ldosheva, Sh.Sariyev. Ona tili o`qitish metodikasi. Toshkent «Noshir» nashriyoti 2009-y.
12. K.V.Bardin. Balani` woqi`wg`a qalay quni`qti`rami`z? No`kis 1992- j.
13. Q.Pirniyazov. Baslawi`sh klasslarda qaraqalpaq tilin woqi`ti`w metodikasi`. No`kis «Bilim» baspasi`, 1993-j.
14. M.Yembergenova. Qaraqalpaq tilin woqi`ti`w metodikasi` 4-klaslar ushi`n woqi`w metodikali`q qollanba. No`kis «Qaraqalpaqstan» 2013-j.
15. Orazbaev, Dosjanov, Ma`mbetnazarov. Mug`allimshilik ka`siptin` ustalari`. No`kis-1994 j.
17. [http: www. ziyonet. Uz](http://www.ziyonet.Uz) 18. [http: www. ilim. uz](http://www. ilim. uz) 19. www. pedagog. uz